

This project has received funding from the European Union's Horizon Europe research and innovation programme under grant agreement No 101069529 and from UK Research and Innovation (UKRI) under the UK government's Horizon Europe funding guarantee [grant No 10038991].

Agenda pro výzkum a inovace k překonávání fragmentace v zastoupení společenských a humanitních věd ve výzkumu klimatu, energetiky a mobility

Julia Leventon • Chris Foulds • Tereza Prášilová •
Vojtěch Gerlich • Rosie Robison

Agenda pro výzkum a inovace k překonávání fragmentace v zastoupení společenských a humanitních věd ve výzkumu klimatu, energetiky a mobility

Prosinec 2025

AUTOŘI

Julia Leventon*

Ústav výzkumu
globální změny AV
ČR – CzechGlobe
Česko

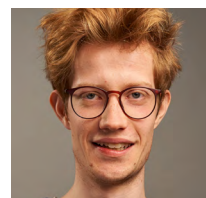
Chris Foulds

Anglia Ruskin
University
Velká Británie

Tereza Prášilová

Ústav výzkumu
globální změny AV
ČR – CzechGlobe
Česko

Vojtěch Gerlich

Ústav výzkumu
globální změny AV
ČR – CzechGlobe
Česko

Rosie Robison

Anglia Ruskin
University
Velká Británie

* Korespondenční autor: leventon.j@czechglobe.cz

Doporučená citace

Leventon, J., Foulds, C., Prášilová, T., Gerlich, V., Robison, R. 2025. *Research and Innovation Agenda for overcoming fragmentation issues for Social Sciences and Humanities representation in climate, energy, and mobility research*. Cambridge: SSH CENTRE. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17858466>

Úvod

Společenské a humanitní vědy v evropském výzkumu v oblasti klimatu, energetiky a mobility

Výzkum v oblasti společenských a humanitních věd (SSH) je ve výzkumu klimatu, energetiky a mobility obvykle marginalizován, a to navzdory své ústřední roli při porozumění společenských vlivů a řešení výzev v oblasti udržitelnosti. V globálním měřítku bylo v desetiletém období na výzkum v oblasti SSH vynaloženo méně než 1 % finančních prostředků určených na výzkum klimatu¹. Stále více se však potvrzuje, že řešení klimatických změn vyžaduje změny v chování lidí, ekonomických, kulturních a společenských systémech i v oblasti správy a politiky². K této rostoucí důkazní základně jsme přímo přispěli i my jakožto projekt SSH CENTRE³ prostřednictvím naší interdisciplinární práce zaměřené na oblast politiky – mezi výzkumníky z SSH a z přírodních věd, techniky, technologie a matematiky (STEM, z angl. *Science, Technology, Engineering and Mathematics*) – a také prostřednictvím naší transdisciplinární práce v oblasti zprostředkování znalostí (*knowledge brokerage*) s municipalitami zapojenými do projektu. Je proto zřejmé, že stále početnější část evropské výzkumné a politické komunity volá po větší podpoře a plné integraci SSH do výzkumu v oblasti klimatu, energetiky a mobility.

Evropská komise (EK) se snaží společenskovědní a humanitní výzkum podporovat v rámci programu Horizont Evropa prostřednictvím řady iniciativ. Zaprvé, a to především, EK pokračuje v závazku z programu Horizont 2020 k tzv. „SSH mainstreamingu“ (tj. systematické začleňování SSH), což obnáší klasifikaci konkrétních výzev jako témat „relevantních pro SSH“ (*SSH-flagged*). První monitorovací zpráva o tématech označených jako relevantních pro SSH v programu Horizont Evropa⁴ byla zaměřena na kvantitativní ukazatele začlenění SSH. Ty ukázaly, že 26 % témat v Klastru 5 bylo v letech 2021 až 2023 označeno jako relevantních pro SSH, přičemž z rozpočtu vyčleněného na SSH témata bylo přiděleno partnerům z oblasti SSH 27 %, což představovalo přibližně 6 % celkového rozpočtu Klastru 5. Zadruhé, konkrétně pro rok 2025 v rámci Klastru 5, EK spustila pilotní projekt *Societal Readiness Pilot*, který využívá poznatky SSH k zásahům do procesů stojících za výzkumem a inovacemi vedenými STEM. Pilotní projekt se zaměřuje na využití principů odpovědného výzkumu a inovací (RRI, z angl. *Responsible Research & Innovation*) k zajištění toho, aby byly společenské potřeby a obavy náležitě zohledněny. Kromě toho síť národních kontaktních míst Klastru 2, Net4Society, poskytuje podporu a

- 1 Overland, I., & Sovacool, B. K. (2020). The misallocation of climate research funding. *Energy Research & Social Science*, 62, 101349.
- 2 Rosamond J., Dupont C., Lerum Boasson E., Burns C., Maltby T., Oberthür S., et al. (2024). The urgent need for social science and humanities knowledge for climate action in Europe. *PLOS Clim* 3(7): e0000450. <https://doi.org/10.1371/journal.pclm.0000450>
- 3 SSH CENTRE je projekt spadající pod „Koordinační a podpůrné akce“ financované z programu Horizont Evropa, jehož cílem je budovat kapacity a příležitosti pro vysoce kvalitní výzkum v oblasti společenských a humanitních věd (SSH), který je relevantní pro politiku v oblasti klimatu, energetiky a mobility. S rozpočtem 3 miliony eur a dobou trvání v letech 2022–2026 jeho realizátoři doufají v to, že podpoří ambice Evropské komise i místní politiky.
- 4 European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, Integration of social sciences and humanities in Horizon Europe – First monitoring report on SSH-flagged projects funded under Pillar II of Horizon Europe – 2021–2023, Publications Office of the European Union, 2025. <https://data.europa.eu/doi/10.2777/6733555>

poradenství v oblasti integrace výzkumu SSH do celého programu Horizont Evropa, a to prostřednictvím partnerských setkání (*brokerage events*) i školení pro národní kontaktní místa v ostatních klastrech.

V této souvislosti jsme se v projektu SSH CENTRE snažili porozumět faktorům, které ovlivňují úspěšnou integraci SSH, a to na základě zkušeností těch, kteří výzkum provádějí. Během 3,5 let poskytl projekt výzkumníkům řadu příležitostí k vytvoření a realizaci nových interdisciplinárních a transdisciplinárních spoluprací pod vedením zástupců SSH. Tyto projekty jsme nazvali „epistemickými experimenty“. Prostřednictvím procesu formativního doprovodného výzkumu (*Formative Accompanying Research*)⁵ tým tyto experimenty vyhodnotil a identifikoval 10 výzev, které se při realizaci interdisciplinárních a transdisciplinárních spoluprací objevují. Tyto výzvy byly shrnuty v 10 *Briefing Notes*⁶ (stručných shrnujících zprávách), které poukazují na to, jakou roli hrají struktury, rámce a procesy v širších systémech výzkumu a jeho financování při vytváření, nebo naopak zmírňování těchto výzev.

Agenda pro výzkum a inovace SSH CENTRE

Agenda pro výzkum a inovace SSH CENTRE se zaměřuje na pět „enabling conditions“ (základních podmínek), které lze do struktur a procesů financování evropského rámcového programu začlenit na podporu interdisciplinárního a transdisciplinárního výzkumu vedeného SSH a přispět tak k řešení některých z aktuálních výzev. K syntéze těchto podmínek využíváme formativního doprovodného výzkumu, z něj vycházejících *Briefing Notes* (BN) a další výstupy projektu SSH CENTRE.

Pět z těchto základních podmínek se týká spíše způsobu, jakým lze strukturovat výzvy k podávání projektů, a procesů, které mohou poskytovatelé začlenit do financovaných projektů, než konkrétních témat nebo znalostních mezer, které by vyžadovaly pozornost SSH⁷. Tam, kde je to možné a kde tak vyplývá z výzkumu projektu SSH CENTRE, uvádíme příklady opatření, jak by tyto základní podmínky mohly být realizovány. SSH CENTRE však není subjektem s rozhodovací pravomocí v oblasti financování ani lobbistickou skupinou, a proto čtenáře vybízíme, aby tyto podmínky považovali za principy, které lze naplňovat různými způsoby. Ačkoli jsou tyto příklady opatření cíleny na financování z evropských rámcových programů, naším záměrem je, aby mohly být interpretovány nebo adaptovány poskytovateli podpory na výzkum v širším měřítku.

Očekáváme, že tato agenda pro výzkum a inovace vyvolá u poskytovatelů podpory na výzkum reakci. Chceme podnítit přehodnocení některých rámců, struktur a procesů, které brání smysluplnému zapojení SSH do evropského výzkumu v oblasti klimatu, energetiky a mobility, a naším záměrem je, aby diskuse o způsobech, jakými lze naše návrhy implementovat – a jaké problémy to může přinášet – pomohla

5 Leventon, J., Gerlich, V., & Prášilová, T. (2025). T5.1 Formative Accompanying Research (FAR). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17551759>

6 Leventon, J., Gerlich, V., Prášilová, T. (eds.), 2025. *Ten challenges for successful inter- and transdisciplinary collaboration: Briefing Note collection of SSH CENTRE*. Cambridge: SSH CENTRE. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17608088>

7 Identifikaci konkrétních témat a mezer ve znalostech se již věnoval i jiný výzkum. Například projekt Energy-SHIFTS financovaný z programu Horizont 2020 se věnoval aktivitám Horizon Scanning, při kterých byly identifikovány priority SSH výzkumu pro: energetickou účinnost (Foulds et al., 2022: <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01243-z>); inteligentní spotřebu (Robison et al., 2023: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.137946>); dopravu a mobilitu (Rygbaug et al., 2023: <https://doi.org/10.1080/01441647.2023.2167887>); a obnovitelné zdroje energie (Krupnik et al., 2022: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2022.102536>).

rozkrýt některé hlubší překážky v zapojování SSH a umožnila začít identifikovat zlepšení, která lze v této oblasti provést.

Vzhledem k její úloze podněcovat diskusi byla Agenda pro výzkum a inovace (RIA, z angl. *Research and Innovation Agenda*) projednána v lednu 2026 u kulatého stolu v Bruselu. Účastníky byli současní i bývalí vysocí představitelé příslušných oddělení Generálních ředitelství (*Directorate-General*) pro výzkum a inovace (DG RTD) a agentury CINEA, tedy osoby schopné poskytnout fundovanou zpětnou vazbu. Reflexe, která z tohoto kulatého stolu vzešla, je k agendě přiložena jako dodatek. Doufáme, že tyto výstupy společně poslouží jako podkladové materiály pro dialog mezi výzkumníky v oblasti SSH (kteří mohou usilovat o ambicióznější změny v rámcových programech) a politickými referenty EK (kteří musí pracovat pragmaticky v rámci institucionálních omezení).

Pět základních podmínek pro posílení spolupráce v oblasti společenských a humanitních věd

1. Hmatatelná podpora pro budování pevných základů spolupráce

V současném systému krátkodobého financování (3–4 roky) je kladen důraz na rychlou produkci výstupů [BN4, BN5]. To neposkytuje prostor pro hlubokou diskusi a zapojení, které jsou nezbytné pro mezioborovou spolupráci. Výzkumníci čelí překážkám při hledání společného jazyka, sjednocování terminologie a konceptů [BN6], vytváření prostoru pro komunikaci [BN8] a podpoře reflexivity [BN9]. Tyto procesy jsou vytlačovány mimo rámec financovaného projektu. Očekávání, že základy spolupráce budou vybudovány mimo projektový rámec, vytváří bariéru pro smysluplnou účast těch aktérů a výzkumníků, kteří nepracují v podmínkách, jež by to umožňovaly (např. ti, jejichž platy jsou plně závislé na čase vykazovaném v projektech).

Financování výzkumu může pomoci vytvořit prostor vyhrazený pro budování pevných základů pro spolupráci v rámci mezioborových a transdisciplinárních týmů.

Příklady opatření:

- Financování by mohlo být strukturováno ve dvoufázové výzkumné projekty, přičemž první fáze by zajistila prostředky pro první rok projektu. První rok by měl být věnován vypracování úplného návrhu projektu pro druhou fázi a nastavení společného jazyka, očekávání a procesů pro jeho realizaci.
- Konsorciální smlouvy, popisy akce (*Description of Action*) a projektoví referenti by mohli formálně uznávat a podporovat to, aby koordinační role byly zastupovány dvojicí koordinátorů. Tyto role by mohly existovat v rámci jedné instituce nebo napříč více institucemi a umožnily by efektivní sdílení vedení projektu mezi výzkumníky z oblastí STEM a SSH.
- Komise by mohla požadovat, aby všechny inter- a transdisciplinární projekty vytvořily do 6. měsíce projektu výstup, který definuje očekávání pro práci a společný jazyk v projektu, podobně jako jsou požadavky například na plán správy dat a plán komunikace, šíření a využívání výsledků.

2. Přehodnocení rámce „aplikované“ vědy pro potřeby tvorby politik

Stávající výzvy k podávání žádostí o financování jsou často zaměřeny na mezery ve znalostech týkajících se dosažení dohodnutých politických cílů (např. Zelená dohoda pro Evropu). Důraz se obvykle klade na technologie a data pro rozhodování, přičemž SSH jsou využívány jako podpůrný doplněk, a jsou tedy podřízeny perspektivám STEM [BN1]. Takové rámování staví výzkum klimatu, energetiky a mobility do technické oblasti, kde úlohou SSH je prozkoumat „přijatelnost“ u občanů a míru přijetí do praxe. To vede k účelovému zapojení výzkumníků z oblasti SSH [BN1, BN10]. Výzkum v oblasti SSH se však může zabývat klíčovými společenskými procesy, které představují nepřímé a hlubší příčiny těchto problémů. Takový výzkum může rozkrýt zásadní výzvy týkající se právě těch paradigmat, v nichž se technologie nebo inovace dostávají do popředí. Dokáže zkoumat směry, kterými se společnost ubírá, analyzovat role jednotlivých aktérů a ukazovat cestu při vytváření společenských inovací a rolí technologií v nich. Tímto způsobem jsou SSH pro zkoumání politicky významných aspektů legitimacy, důvěry a hodnot v rámci demokratických transformací směrem k udržitelnosti důležité.

Financování výzkumu může podpořit hlubší filozofickou a etickou reflexi tím, že ji bude považovat za relevantní pro formování a zasazení aplikovaného výzkumu do kontextu a poskytne širší spektrum znalostí pro informovanou tvorbu a přehodnocení politických cílů.

Příklady opatření:

- Výzvy v oblasti klimatu, energetiky a mobility by mohly být zaměřeny na více filozofické a etické pohledy na inovace a role technologií, s důrazem na zapojení humanitního výzkumu. Tento příklad opatření má být doplněkem, nikoli náhradou výzev označených jako relevantní pro SSH (*SSH-flagged*).
- Výzvy by se měly vyvarovat používání pojmu „*social acceptance*“ (společenská přijatelnost), který upevňuje vnímání SSH jako služby pro STEM. Výzvy by měly spíše zdůrazňovat, že participace, deliberace a SSH mohou vést ke společenské inovaci a otevírají perspektivy přesahující předem dané výsledky a technologie.
- Projektové návrhy by mohly být hodnoceny z hlediska míry interdisciplinarity vedené SSH, a to jak v koordinaci projektů, tak v rámování navrhovaných cílů a metodik.

3. Integrace napříč tématy

Výzvy k podávání návrhů jsou v současné době strukturovány do oddělených témat. Například témata související s udržitelností jsou v programu Horizont Evropa rozdělena do Klastru 2 (Kultura, kreativita a inkluzivní společnost), Klastru 5 (Klima, energetika a mobilita) a Klastru 6 (Potraviny, bioekonomika, přírodní zdroje, zemědělství a životní prostředí). Všechna tato témata jsou však propojena, zejména prostřednictvím společných nepřímých (společenských) faktorů a možných řešení environmentálních problémů. SSH se často zaměřují na širší společenské otázky, které jsou základem všech těchto témat. Rozdělení v organizačních strukturách a disciplínách brání sdílení poznatků napříč tématy [BN3]. Tímto způsobem strukturované financování podle témat vytváří izolované oblasti, např. společenská věda o energetice, a vylučuje ty, kteří se s tímto popisem neztotožňují. Může pak být obtížné podpořit výzkum, který se zabývá společenskými a lidskými dimenzemi, které přesahují konkrétní oblasti problémů.

Financování výzkumu lze strukturovat tak, aby podporovalo mezioborové myšlení se zaměřením na společenské dimenze neudržitelnosti.

Příklady opatření:

- Komise by mohla vytvořit průřezový klastř „Udržitelnost v demokratické Evropě“, který by financoval výzkum pod vedením SSH zaměřený na společenské faktory, konflikty a demokratickou správu udržitelnosti v klastrech 2, 5 a 6. Ten by se lišil od Misí (*EU Missions in Horizon Europe*) zaměřených na řešení a soustředil by se na poskytování stabilního základu pro kritický výzkum vedený SSH napříč tématy udržitelnosti.
- DG-RTD by mohlo sdružovat projekty z různých klastřů, které sdílí společenská východiska. Například všechny výzvy k podávání projektů v klastrech 2, 5 a 6, které požadují výzkum a inovace související s transformacemi k udržitelnosti, by mohly obsahovat požadavek, aby projekty počítaly s rozpočtem na 2 a více setkání pro budování vztahů v Bruselu. To by mělo zahrnovat facilitaci a vedení na evropské úrovni, na rozdíl od současnosti, kdy se očekávají *bottom-up* (zdola iniciované) „sesterské projekty“.

4. Uznání místních projevů výzev a řešení v oblasti udržitelnosti

Rámování výzev k podávání projektů se v současnosti soustředí na využitelnost v celoevropském měřítku. Výzkum v oblasti SSH však často uznává, že místní a kontextově specifické faktory mají zásadní význam pro formování zkušeností a reakcí na environmentální výzvy. Je nezbytné porozumět místním projevům problémů, podmínkám, v nichž mohou vznikat řešení, a jejich přijatelnosti. To vyžaduje čas a prostor pro zapojení aktérů v rámci místních případových studií a pro zkoumání společenských procesů specifických pro daný kontext [BN2, BN8, BN10]. Definování výzev a očekávaných výstupů na evropské úrovni může v projektech omezit prostor pro smysluplnou, na komunitu orientovanou práci SSH.⁸ To platí zejména v případech, kdy se místní aktéři musí vměstnat do celoevropských rámců a narativů. Problém se může ještě více prohlubovat, pokud nejsou místní aktéři zapojeni do projektů jako partneři, ale pouze prostřednictvím (neplacených) workshopů a konzultací.

Financování výzkumu by mohlo více podporovat místní a komunitní perspektivy SSH na to, jak vznikají a jak jsou prožívány environmentální změny a reakce na ně.

Příklady opatření:

- Výzvy k podávání projektů by mohly obsahovat požadavek, aby návrhy zahrnovaly výstupy a dopady na lokální úrovni. Výstupy by mohly zahrnovat soubory perspektiv z konkrétních případových studií nebo lokálně ukotvené verze rozsáhlých analýz. Sekce zaměřené na dopady by mohly obsahovat klíčové ukazatele výkonnosti na úrovni místních případových studií.
- U výzev, které prioritně cílí na místní dopad, by se mělo očekávat, že místní aktéři budou mít v projektu jasnou roli a tato role bude adekvátně financována a honorována.
- Evropská komise by mohla poskytovat specifickou podporu místním aktérům při přístupu k projektovým konsorciím a účasti v nich. To zahrnuje odstranění odborného žargonu, cílená školení, cílenou osvětovou činnost a zvážení zjednodušených požadavků na vykazování.

8 Varjú, V., Tagai, G., Cabello, V., Sorman, A.H., Robison, R., Foulds, C., Bálint, D., Galende Sánchez, E., Zindulková, K., Pálné Kovács, I., et al. (2023). Supporting the Social Sciences & Humanities across Southern and Central & Eastern Europe: A Position Statement for international climate, energy, and mobility research. Cambridge: SSH CENTRE.

5. Uznání participace a integrace jako odborné kompetence

Každý interdisciplinární a transdisciplinární tým je jiný. Vybudování smysluplné spolupráce a nastavení jasných procesů pro integraci napříč obory vyžaduje čas, dovednosti a ochotu [BN7, BN1]. Porozumění tomu, jak zapojit lidi z různých oborů a jak spolupracovat s aktéry v rámci interdisciplinárního a transdisciplinárního výzkumu, je specifickou oblastí odbornosti, která vyžaduje konkrétní dovednosti a schopnosti. Koordinátoři jsou však často vědci zaměřeni na jednu disciplínu, kteří mohou tyto specifické dovednosti přehlížet nebo podceňovat [BN7]. To může omezit prostor pro smysluplné zapojení SSH a relevantních aktérů [BN1, BN8, BN10]. Výzkumníci v oblasti SSH pak mohou mít pocit, že do integrace investují značné množství (neplaceného) času ve snaze tento nedostatek kompenzovat.

Financování výzkumu by mohlo podporovat a vyžadovat specifickou expertízu v oblasti zapojování aktérů, inter- i transdisciplinární integrace a vedení ve financovaném výzkumu.

Příklady opatření:

- Projektové návrhy by mohly být hodnoceny na základě plánů pro zapojení aktérů, pro inter- a/nebo transdisciplinární integraci, a na základě expertízy potřebné pro jejich realizaci. V sekci implementace by mohlo být povinné konkrétní prohlášení nebo sekce na toto téma.
- Průběžné zprávy a hodnocení projektů by mohly výslovně vyžadovat podrobnosti o procesech zapojování aktérů a o tom, jak bylo k dosažení tohoto dopadu využito nejnovějších poznatků v oblasti SSH. Toto by mělo být vyžadováno nad rámec obecnějších očekávání v rámci stávajících plánů sdílení a využívání výsledků a komunikace.
- EK by mohla poskytnout formální školení pro koordinátory projektů o SSH a jejich integraci. Takové školení by mělo být absolvováno během prvních šesti měsíců realizace projektu. Mělo by být poskytováno na úrovni EK, aby byla zajištěna konzistentnost napříč projekty a partnery.

Reflexe Agendy pro výzkum a inovace na základě diskuse u kulatého stolu

Úterý 27. ledna 2026, Brusel

Diskuse u kulatého stolu a reakce zaslané e-mailem ukazují různorodost reakcí na obsah RIA. Během kulatého stolu zazněla určitá kritika rozsahu základních podmínek (*enabling conditions*) a toho, jak se tyto podmínky promítají do stávajících procesů a iniciativ Evropské komise. V následné komunikaci se názory rozcházely v detailech, zejména v reakci na příklady navrhovaných opatření. Touto reflexí ne-usilujeme o revizi samotného obsahu RIA; stojíme si za základními podmínkami, které vzešly z naší práce v projektu SSH CENTRE. Zde však reflektujeme klíčové body názorových rozdílů a diskuse a případně objasňujeme, proč existují odlišnosti v tom, jak je téma integrace SSH rámováno a uchopováno. Jde o naše hlavní poznatky z diskuse u kulatého stolu a doufáme, že otevřou prostor pro další úvahy poskytovatelů financování při podpoře integrace SSH.

Základní podmínky je třeba zohlednit již při přípravě témat výzev, nikoli pouze při přípravě a podpoře projektů. Základní podmínky uvedené v RIA vzešly ze zdola iniciovaného výzkumu, který zkoumal výzvy, jimž čelí výzkumníci usilující o interdisciplinární a transdisciplinární výzkum. Považovali jsme za důležité jít nad rámec zaměření na témata a věnovat se širším strukturálním a organizačním výzvám, které mohou výzkumné projekty řešit. Diskutující však zdůraznili, že mnohé z těchto podmínek jsou již formovány způsobem, jakým jsou vytvářena témata a texty výzev. Pokud jsou výzvy formulovány tak, aby ambiciózně zapojovaly SSH, pak i návrhy projektů předkládané do těchto výzev a hodnotící procesy budou muset SSH brát vážně. Aby tedy byla naše RIA plně účinná, musela by jít ve svých návrzích ještě o úroveň hlouběji (tj. směrem k podmínkám, v nichž autoři výzev působí).

Lepší integrace SSH do textů výzev by vyžadovala prosazování SSH v rámci komplexního, vyjednávaného procesu přípravy témat, do něhož vstupuje více aktérů. Reakce, které jsme na RIA obdrželi, zdůrazňují nutnost jasně a explicitně vymezit roli a přínos SSH. Pokud toto není autorům témat a těm, kdo se podílejí na přípravě výzev, zřejmé, výzvy neposkytnou SSH dostatečný prostor. Zde je důležitá role těch, kdo SSH aktivně prosazují již ve fázi přípravy témat. Takové prosazování však v současnosti během vyjednávání mezi členskými státy, různými generálními ředitelstvími (DGs) a zájmovými skupinami není silné. Mezi hlavní výzvy byly uvedeny zejména relativní nedostatečné zastoupení osob se vzděláním v oblasti SSH (a vysoká fluktuace pracovníků), široké a nejednoznačné vymezení toho, co SSH vlastně je, preference přístupů podobných STEM jak při přípravě témat, tak při hodnocení výzev (včetně kvantitativních přístupů v SSH na úkor kvalitativních, kritických společenských věd a humanitních oborů), nedostatek konkrétních příkladů role a přínosu SSH a absence silné zájmové skupiny (lobby) zastupující SSH.

Je třeba pečlivě zvážit role a odpovědnosti při vytváření spravedlivé integrace SSH. Kontroverze kolem některých příkladů navrhovaných opatření souvisejí s

otázkou, kdo je vhodným aktérem pro jejich realizaci. Například v podmínce 1 týkající se vytvoření silného základu pro spolupráci zazněly připomínky, že výzkumníci by měli při přípravě návrhů projektů využívat stávající sítě známostí, namísto toho, aby bylo poskytováno financování na přípravné aktivity. U našeho návrhu poskytovat školení koordinátorům se objevila námitka, zda by to výzkumníci brali vážně a zda tato role nepřísluší spíše národním kontaktním místům (NCPs) než Evropské komisi. Tyto úvahy jsou důležité s ohledem na možné posilování stávajících nerovností v přístupu k evropskému financování. Například výzkumníci v prekérnějších pracovních pozicích pravděpodobně nemají čas hrazený svými institucemi na budování a udržování sítě známostí, a naopak se spoléhají na evropské financování jako prostředek k zajištění určité smluvní stability⁹. Některé země navíc poskytují svým NCP lepší zdroje a některá NCP mají výrazně hlubší zkušenosti s podporou svých výzkumníků. Přenesení odpovědnosti tímto způsobem by mohlo problémy s přístupem dále prohloubit.

Tlak na zjednodušení textů výzev a na rámování v duchu „konkurenceschopnosti“ (competitiveness) může být pro integraci SSH přínosný, dokud nejsou SSH podřízeny logice STEM. Některé návrhy RIA (např. místní plány dopadů, sdílená koordinace a výstup zaměřený na vymezení společného jazyka a očekávání napříč projektem) byly vnímány jako obtížné slučitelné se současným tlakem na zjednodušování výzkumného financování a výzev. Naše návrhy však byly v následných reakcích dále rozvinuty. Například byl předložen návrh na samostatnou šablonu projektového návrhu pro témata označená jako SSH (*SSH-flagged topics*), která by umožnila prezentovat, a tedy i hodnotit, SSH a spolupráci SSH-STEM podle jejich vlastních kritérií. Diskuse se dále posunula k budoucnosti rámcového programu a k agendě konkurenceschopnosti Evropské komise. Objevují se obavy, že toto rámování redukuje SSH skrze průmyslovou logiku a kvantifikovatelné ukazatele, zejména ve vztahu ke zvyšování využívání technologií. Bylo konstatováno, že humanitní obory v takto nastaveném rámci obtížně hledají prostor, zejména pokud se od výzkumu očekává především přispění k naplňování aktuálních politických cílů a agend, namísto poskytování kritické reflexe či dokonce jejich zpochybňování. Účastníci však zdůraznili, že konkurenceschopnost se netýká pouze ekonomiky, ale také udržitelnosti a společenské důvěry – tedy témat, která spadají do oblasti SSH.

Existují důvody k opatrnému optimismu ohledně budoucnosti integrace SSH. Jsme vděční všem, kteří věnovali čas a energii zapojení do diskuse o RIA a projektu SSH CENTRE. Zároveň konstatujeme, že v rámci Evropské komise existují iniciativy zaměřené na monitorování a porozumění integraci SSH napříč programem Horizont Evropa. Diskutující rovněž poukázali na pilotní projekt Societal Readiness Levels jako na příklad integrace SSH a také na počet kvalitních návrhů předkládaných do témat označených jako SSH. Mezi příklady dobré praxe byly zmíněny i dřívejší iniciativy, například Transitions Super Labs, jako způsoby financování výzkumu integrovaného s SSH. Považujeme za důležité všechny tyto iniciativy ocenit a věříme, že naše RIA a tyto reflexe pomohou podpořit probíhající úsilí o integraci SSH.

⁹ Varjú, V., Tagai, G., Cabello, V., Sorman, A.H., Robison, R., Foulds, C., Bálint, D., Galende Sánchez, E., Zindulková, K., Pálné Kovács, I., et al. (2023). Supporting the Social Sciences & Humanities across Southern and Central & Eastern Europe: A Position Statement for international climate, energy and mobility research. [Podpora společenských a humanitních věd v jižní a střední a východní Evropě: stanovisko pro mezinárodní výzkum klimatu, energetiky a mobility.] Cambridge: SSH CENTRE. [Position-statement_English.pdf](#)

Poděkování

.....

Děkujeme všem účastníkům a partnerům projektu SSH CENTRE, jejichž znalosti, příspěvky a podněty z diskusí byly podkladem pro obsah této agendy pro výzkum a inovace. Rádi bychom také za recenzi tohoto výstupu poděkovali Saře Heidenreich (*Norwegian University of Science and Technology*).

Tato agenda pro výzkum a inovace je součástí výstupu projektu SSH CENTRE. Projekt byl financován z programu Evropské unie pro výzkum a inovace Horizont Evropa na základě grantové dohody č. 101069529 a agenturou *UK Research and Innovation* (UKRI) v rámci záruky britské vlády pro financování programu Horizont Evropa [č. grantu 10038991].

Social Sciences & Humanities for Climate,
Energy and Transport Research Excellence

This project has received funding from the European Union's Horizon Europe research and innovation programme under grant agreement No 101069529 and from UK Research and Innovation (UKRI) under the UK government's Horizon Europe funding guarantee [grant No 10038991].